

Barnkläder under 1900 talet - Ett sekel i skylten

<http://www.textil.bohusmus.se/bohusmus/www-textil/>

Barnkläder vid sekelskiftet

text Ida Lagnander

Vid 1900-talets början kan man se att man gör en viss skillnad mellan de vuxnas kläder och barnens. Oftast var det vid konfirmationen som barnen fick kliva ur barndomens dräkt och börja använda vuxenkläder. För flickornas del blev det då en lång klänning, uppsatt hår och hatt. Pojkarna fick sin första kostym med kavaj, lång byxa, väst och vit skjorta.

Småflickornas klänningar var kortare än deras mammors och satt lösare, men många av detaljerna var likadana. Klänningarna kunde ha höga ståndkragar som gick ända upp till hakan och ärmarna hade ofta puffar vid axeln. Det var också vanligt med band i en avvikande färg i geometriska mönster på klänningen.

Sjömanskostymen blev ett vanligt barnplagg och användes sedan under hela 1900-talet. Den raka skjortan var enkel att tillverka i fabriker och den var utmärkt att växa i och att låta gå i arv från syskon till syskon.

De här två pojkarna har kanske precis konfirmerats och då fått både kostym och cykel. Kavajen som kunde knäppas högt upp på bröstet bars ofta oknäppt eller bara med översta knäppen knäppt för att man skulle se västen som man bar under. Kavajen hade en liten krage och små slag. Den vita skjortan hade en lös stärkt krage som kunde bytas ut om den blev smutsig eller tappade formen. Byxorna är raka. Här syns det inte riktigt om byxorna har pressveck men vi kan nog gissa att de har det. Pressveck hade blivit modernt på slutet av 1800-talet. Skärmmössorna som pojkarna har på sig var gjorda av svart ylle och hade en lackskärm fram. Från början var det bara arbetare som använde den men eftersom den var så bekväm blev den snart populär bland alla män och pojkar.

Emil i Lönneberga har en sådan här skärmmössa som han kallar för sin "mysse".

Vid den här tiden blev det modernt att använda sig av det som kallades för nationaldräkter. Det var dräkter som sedan länge använts av bönder i Dalarna och Skåne. Man klädde upp barnen i sådana här kläder och lät fotografera dem. Det spelade ingen roll att man inte alls kom från de platser som dräkterna använts på.

Barnkläder på 1910-talet

När *de här* syskonen visas upp hos fotografen har flickan en fin vit klänning och stråhatt och det lilla barnet har en kolt. Det är typiska kläder för 1910-talets barn att vara fina i.

Många klänningar och små kappor som finns bevarade från den tiden är vita. Ofta är klänningarna sydda av bomullstyg och dekorerade med spetsar, brodyr eller broderier. Vissa kan vara av skir tyll med undre lager av siden. Genom att hålla de vita kläderna rena och fina visade kvinnorna att de lade ner tid och omsorg på barnen. Man visade att familjen var så rik att man hade råd att anställa någon som kunde göra allt arbete med att tvätta, stryka och stärka barnens kläder.

Vi kan inte veta om det är en lillasyster eller en lillebror som flickan på förra bilden håller i handen, för småpojkar hade också kolt. På *denna bild* kan vi se att även en pojke kunde ha en stor, vit krage som dekoration.

Andra mycket populära plagg var sjömanskostymer med stor krage som hängde ner där bak. De var ofta marinblå med vita band som dekor på manschetter och krage. *Här* ser vi att kläder i sjömansstil var mode för flickor också.

Ett annat plagg, som var särskilt viktigt i rika familjer, var kappan som flickor skulle ha när man gick ut och promenerade eller när man gick till skolan. Till vardags eller till sport (som när man var ute och skidade) kunde en tjock kofta eller tröja duga som ytterplagg.

Detta är en pojke som är klädd för att gå till skolan. Han har gosskostym med ungefär knälånga byxor och tjock kavajliknande jacka. Liknande kläder har pojkar på andra bilder. För att de långa strumporna skulle sitta uppe hade både flickor och pojkar livstykke. Det var ett underplagg som liknade en väst, med knappar vid nederkanten att knäppa fast strumpeband i. Strumporna knäpptes sedan fast på strumpebanden. På fötterna hade barn ofta kängor som minst gick upp över anklarna.

Barnkläder på 1920-talet

Flickorna på *fotot* är klädda i typiskt 20-talsmode. Deras klänningar sitter löst och är avskurna vid höften. Kjolarna är ganska korta. De slutar till och med ovanför knäet. Två andra modedetaljer för damer och flickor från 1920-talet syns också på fotot. Det ena är vänstra flickans skor med slejf över foten och det andra är klockhatten, som flickan till höger har neddragen på huvudet.

Tittar man på *den här flickan* får man se att tygernas mönster kunde ha starka färgkontraster som t ex mörka prickar mot ljus botten. Efter första världskriget (1914-1918) gjordes också fler och fler tygmönster som tillverkarna tyckte passade till barnkläder, t ex mönster med söta barn som lekte eller trädgårdsarbetade eller småmönstrade tyger med djur, som kaniner eller katter.

Pojkbyxorna var fortfarande raka och gick ungefär ner till knäna. Det var vanligt att pojkar kläddes i sjömanskostym när de skulle vara fina. *Finklädde pojkar kunde också ha* vit skjorta och slips. På *detta foto* ser vi att pojkarnas skjortor på slutet av 1920-talet ibland syddes i lumbermodell med en linning i nederkanten.

Små gossar kunde vara klädda som flickor i kolt med kapp över och därtill damasker för att hålla benen varma. Den lille gossen i kapp och sjömansmössa hade kanske ärvt kappan av någon syster, för den har inte herr-knäppning. Lekdräkter med puffbyxor blir moderna till små barn i slutet av 1920-talet.

En sådan har den minste pojken av de fem som står på rad i förra bilden.

En annan liten pojke har nattskjorta av flanell. I tidningsartiklar från 1920- och 30-talen kan man läsa hur bra det är att sy både underkläder och plagg för natten av flanell, med tanke på att det är ett varmt och mjukt material.

Att de idéerna gick hem kan ha haft att göra med att husen inte var lika bra uppvärmda som i dag. Dessutom ansågs det sunt att sova med öppet fönster så man fick frisk luft även på natten.

Barnkläder på 1930-talet

På 1930-talet fanns långbyxor med vida ben för flickor att ha på sommaren, men kjol och blus eller rutiga och småblommiga klänningar var de vanligaste plaggen. Små flickor hade ofta löst sittande klänningar utan midjeskärning, vars vidd var rynkad mot ett ok upptill. Att rynka ihop tygets vidd med hjälp av smock blev också modernt.

Modeller för äldre flickor hade ofta mer kroppsnära liv, avskuren midja och vida kjolar - klockade eller skurna i breda våder, ibland med motveck. Gemensamt för både små och större flickors klänningar var att de kunde ha puffärmar, volanger och kragar i annat tyg - vita kragar om man skulle vara fin.

Kapporna för flickor var mer åtsittande än 1920-talets modeller och de hade ofta krage och slag eller en rundad liten krage som ibland var av mjukt skinn.

Basker var flickornas vanligaste mössa. Pojkar kunde också ha basker. *Men pösiga kepsar* var ännu mer populära huvudbonader för killar på den tiden.

Slipover var ett annat populärt plagg för pojkar. Pojken som sitter på staketet har en sådan utanpå sin skjorta.

Knäkorta byxor var fortfarande vanligast för pojkar. Men när man var runt fjorton år och konfirmerades då skulle man vara klädd i en snygg kostym så som *den här pojken*.

Barnkläder på 1940-talet

Under de kalla vintrarna i början av 1940-talet fick långbyxor för flickor sitt stora genombrott. Då klädde sig många flickor i skidbyxor till vardags.

På fötterna hade man raggsockor och pjäxor, även om man inte skulle

åka skidor. För flickor var toppiga skidmössor populära, medan pojkar hellre hade skidmössor med skärm och nedfällbara öronlappar.

På 1940-talet syddes barnkläder i Sverige ofta på konfektionsfabriker som tillverkade tåliga plagg åt vuxna också - arbetskläder eller sport- och fritidskläder. Barn- och vuxenkläder syddes på samma sätt av hållbara, tjocka eller täta bomullstyger, med starka sömmar.

Modellerna gav rörelsefrihet, så barn kunde vara aktiva och röra sig bra i kläderna. Plaggen var ofta enfärgade i klara färger eller i brunt, mörkblått eller vinrött.

Den typen av oömma barnkläder fanns i liknande modeller åt både pojkar och flickor.

Det gäller t ex skidjackorna med resår i midjan och blytläs fram och hängslebyxorna som senare kom att kallas snickarbyxor.

Flickan som klappar hunden har t ex ett par korta, rutiga hängslebyxor.

En av pojkarna som jordbruksarbetar har långa ben på sina hängslebyxor,

liksom flickorna som är fotograferade med en sjö i bakgrunden.

Andra populära plagg skilde sig dock mellan pojkar och flickor. På ett foto med många barn kan man se ett par pojkar som är klädda i byxor med pösiga ben som slutar på vaden. Det är golfbyxor - ett plagg som hade börjat bli populärt redan på 1930-talet och som i reklam framåt 1940-talet kallades alla skolpojkers favoritplagg. Golfbyxorna var sydda av ylletyg. Ofta kunde man ha en kavaj av samma tyg.

För flickor var fortfarande rutiga och blommiga klänningar väldigt populära. Hängslekjol var ett annat omtyckt plagg.

Barnkläder på 1950-talet

I början av femtiotalet var klämodet för flickor mycket damigt. På *bilden av flickorna* i fina kappor och hattar kan man se det. Flickor i skolåldern kunde även ha tvådelad ylledräkt.

Ett mer ungdomligt mode för flickor kom ungefär kring mitten av 1950-talet.

Andra delen av femtiotalet blev den tid då flickornas kjolar och klänningar på allvar ersattes av långbyxor, under alla årstider. Det kan vi se på *denna* bild av fyra flickor varav två har långbyxor. Långbyxorna var i allmänhet mycket smala nertill och för flickor hade de ofta blyxtlås i sidan upptill. Rutiga byxor blev populära. På sommaren kunde man ha så kallade piratbyxor som slutade strax under knäna.

Många flickor klädde sig dock fortfarande i kjol och blus. *De här flickorna* har vida kjolar, typiska för 1950-talet. När man skulle vara riktigt fin behövdes flera stycken stärkta underkjolar eller en nylonunderkjol med metallskena eller skumgummi längs nederkanten för att hålla ut kjolen så att den stod nästan rakt ut. Till de vida kjolorna kunde man ha t ex en blus med holkärm och gärna ett brett resårskärp i midjan. Vita nedkavlade sockar hörde till om det var sommar. Strumpbyxor i nylon var en nyhet.

Små flickor fick en stor sidenrosett i håret när de skulle vara fina.

För pojkar var detta årtiondet då golfbyxorna byttes ut mot långbyxor. Som vi ser av bilderna kunde man ha bådadera långt in på 1950-talet. Utanpå skjorta eller tröja skulle man ha blazer - en ledig udda kavaj - eller någon snygg jacka. Läderliknande plastmaterial användes ofta till jackor på slutet av 1950-talet. Stickad mössa med boll-tofs var populärt. Mössan kunde gärna vara röd.

Barnkläder på 1960-talet

På början av sextioalet klädde flickor sig fina i pastellfärgade klänningar och vita knästrumpor. Och pojkar hade ofta grå långbyxor av t ex terylene, skjorta och kanske en clubjacka - en kavaj utan krage - när de gick på kalas. Runt halsen kunde pojkarna ha en fluga - en slags rosett.

På slutet av sextioalet blev modet mer informellt. Man kunde vara finkläd i tröja och västklänning med dragkedja fram - som flickan som pratar med jultomten - eller i svarta jeans och röd banlonpolo - som killarna framför julgranen. Även finkläder gjordes i vardagliga tyger som manchester och bomullstrikå. Ribbstickade strumpbyxor blev mycket vanliga för flickor.

Det blev modernt med starka färger: gult, orange, rött, starkt rosa, ärtgrönt, turkos. Ofta kombinerades de klara färgerna med murrigare brunt.

Kläder i sjömansstil var fortfarande gångbart mode för barn på *sextioalet*. Matrosmössor och klänningar i sjömansstil kunde flickor ha.

Mode för lite äldre barn hämtade bl a inspiration från Beatles och andra pop-stjärnors klädstilar. Skepparmössor och skepparkavaj med blanka metallknappar blev populära plagg på det viset.

De mest populära ytterplaggen för övrigt var anorak eller parkas av poplin, med kapuschong och stora fickor, men flickor hade fortfarande kappor, kanske i skolan men alldeles säkert när de skulle vara fina.

Barnkläder på 1970-talet

Jeansmodet var stort på 1970-talet. Jeansens ben var oftast utsvängda nertill. Även manchesterjeans i samma modell var populära. Sådana har t ex flickan på rutschkanan.

T-shirt, tröja i plysch eller stickad polo i syntetmaterial hade man ofta på överkroppen. Skulle man vara fin kunde man ha en ganska åtsittande blus eller skjorta med spetsiga kragsnibbar.

Jeansjacka och täckjacka - vadderad jacka av syntettyg - var vanliga ytterplagg. Ofta var jackorna i lumbermodell - de slutade med en linning i midjan. Jackor av blankt syntettyg fodrade med frotté var populära några år.

Små barn hade ofta bävernylonoveraller vintertid och större barn kunde ha vadderade skidoveraller.

Många flickor hade fortfarande klänning på somrarna eller när de skulle vara fina. Kjollängden var kort-kort både för flickor och vuxna kvinnor. Den stora flickan har en svagt utställd, helskuren klänning så som det kunde vara i början på 1970-talet. Klänningen har ett typiskt 70-tals mönster - abstrakta, stora mönsterfigurer (= som inte föreställer något särskilt) och tydliga kontraster mellan olika färger. De klara, starka färgerna som hade kommit på 1960-talets slut gällde fortfarande.

På flera foton ser vi att personerna har trätofflor på sig sommartid. *De här barnen* har en annan sorts skor som var vanliga på 1970-talet - grova, platta läderskor med brett tåparti och rågummisula. De kallades "tramps".

Barnkläder på 1980-talet

Jeans och collegetröja eller jeans, t-shirt och v-ringad lammullströja hade man ofta på sig i skolan i början av 1980-talet.

Mjuka plagg av trikå var vanliga vardagskläder, särskilt på småbarn men även till klänningar, tröjor och s k joggingbyxor åt dem som var lite större.

Jeansjackan fortsatte vara populär, men den kunde gärna vara lite för stor och bäras med uppkavlade ärmar. Ytterplagg kunde ibland ha rejäla axelvaddar som markerade axlarna.

De skarpa färgerna var borta. Nu var det inne med pastellfärger som rosa, mintgrönt, ljusgult, lila eller aprikos.

På slutet av 1980-talet kommer nostalgiska barnkläder. Den lilla flickan bär en vit klänning av spets med rosa rosetter.

Barnkläder på 1990-talet

Vid klänning och vitt förkläde, som *flickan i mitten på bilden har* tillhör den våg av nostalgi som fanns på slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Astrid Lindgrens barnboksfigurer Madicken och Ida (Emil i Lönnebergas syster) hade den typen av kläder i filmer som var populära under 1990-talet.

De blommiga *klänningarna* som *de här flickorna* har bär också ett drag av nostalgi, men för att bli lite tuffare "lånar" tjejernas klädsel ett plagg som annars mest killar har haft. - västen. Nostalgiskt mode till pojkar var murarskjora, väst och sk gubb-byxor - byxor med veck i midjan.

Det *fanns också* två andra trender under 1990-talet. Den första är att sportmode blir så framträdande bland barnkläderna. Gymnastikskor, som t ex pojkarna som ligger i gröngräset har, blir vanligt att man har som skor till vardags. Trikåshorts blir vardagsplagg på sommaren. Sportkläders varumärken trycks på t-shirts och andra plagg. Det kan man se *på killen som sitter i mitten*.

Den andra trenden är att kläderna mer och mer knyts samman med film och tv-program genom att figurer från media trycks på t-shirts. *Den här killen* har t ex Musse och Mimmi pigg på sin tröja.

Cykelhjälmen är en huvudbonad som fler och fler barn börjar använda under 1990-talet. Barnen på fotot har tagit med den i racerbilsleken, men oftast är syftet med att bära hjälmen mycket mer allvarligt - att skydda huvudet ifall man skulle trilla av cykeln.

